HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דברים שאין אדם עומד בהן. על בוריין לאומרן כהלכתן: **אלא אם כן נכשל בהן.** עד שאומרן ב' וג' פעמים בשיבוש דהיינו טעמי תורה המסותרין: **לא אהיה חובש.** מיני רגיל להיות חובש חבוש בבהמ"ד. אהיה חורגלתי כמו שחוק לרעהו אהיה (איוב יב) מני הווה: **וממאי.** דמשום דיש בהן אמנה הוא דילמא על כרחין לריכים שישנו האמת: **דאי אמר להו גמירנא.** אותן טעמי תורה: **אמרי ליה.** שואלים אימא לן: ומשני **הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש.** מודה הוא על האמת שלא יגע בתורה: **בדברי תורה.** היו נאמנין ואין מתהלכים על שקר:

מתני' ועיגול של דגילה. שהוא גדול ויש בו סעודות הרבה: **ואם היו פקחין.** לישאל שכרן כפועלים: **לא לי עשמישו.** שלריכין לו לאותו היום כגון כוסות וקיתונות: **י"ח כלים.** מפרש להו בגמרא. שכן דרך לנודשן בחול יחד אבל טפי מהכי לא ואינו פושטן לחזור ולנדום ולהגיל אחריה: **גמ' בצא להגיל.** [שהגיל] בסל [אחד] כדקתני סל מלא ככרות ואינו טורח אלא להגילן מתוך הדליקה בצא אחת מגיל כל מה שבסל דהא חדא זימנא הוא מה לי פורתא מה לי טובא: **בצא לקפל.** כלים הרבה זה עם זה לטרוח [ולאוספם] ולחזור ולהוליא מזון ג' סעודות הוא ליכול להגיל בסליס הרבה ותו לא שכל א' טורח בעצמו הוא: **פירש עליהו וקיפל והניח.** הגיל אוכלין והניח וחזר והגיל והניח מהו: **בצא להגיל דמי.** הואיל ואין כאן אלא כלי אחד ובפעם אחת הוא מוליאם: **או בצא לקפל דמי.** הואיל וטורח לאסוף ולכנוס: **אטעייה רב שיזבי לרב חסדא.** [עד] שדרש לפניו והודה לו רב חסדא ואהא מתני' דאמרן לעיל (דף קיז:) נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה דרש רב חסדא לשיבא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויקיף והניח ולבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף כלי אחר הוא דלא אבל בההוא מנא כמה דבעי מציל: ועיגול של דבילה כו': חשבון מאי עבידתיה מהפקירא קזכו אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן אמר רבא חסידי אגרא דשבתא שקלי אלא אמר רבא הכא בירא שמים עסקינן (ג) ולא ניחא ליה דליתהני מאחרים ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרח והכי קאמר ואם היו פיקחין דידעי דכה"ג לאו שכר שבת הוא עושין עמו חשבון לאחר השבת: ולהיכן מצילין כו': מ"ש הכא דקתני לכם ומ"ש הכא דקתני עמי אמרי גבי מזונות קתני לכם משום דלא קא חזו (ג) אלא מזון ג' סעודות אבל גבי לבושים קתני עמי משום דקחזיו ליה לכולי יומא: ת"ר לובש (ד) מוציא ופושט וחוזר ולובש ומוציא ופושט ואפילו כל היום כולו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים ואלו הם שמנה עשר כלים (ה) מקטורן (ו) אונקלי ופונדא קלבום של פשתן וחלוק (ז) ואפליות ומעפורת (ח) ושני ספרקין ושני מגעלים ושני אנפיאלות וב' פרגד וחגור שבמתניו וכובע שבראשו וסודר שבצוארו: **מתני'** ר' שמעון בן גמליאל אומר פורסין (ט) עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בהן את האור מפני שהוא מחרך (י) ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאין מים לפי שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב טלית שאחז בה האור מצד אחד נותנין עליה מים מצד אחר ואם כבתה כבתה מיתיבי (יא) טלית שאחז בה האור מצד אחד פושטה ומתכסה בה ואם כבתה כבתה וכן ספר תורה שאחז בו האור פושטו וקורא בו ואם כבה כבה הוא

אידי ואידי בבא לקפל. פירש הרב פורת דלקפל היינו אפי' בצא לקפל דלר' אבא אין חילוק בין לקפל בין להגיל דאפילו להגיל בחלר אחרת לא שרי אלא מזון ג' סעודות אבל אין נראה לומר להגיל בחלר אחרת ואלן בצא לקפל ואלן בצא להגיל: **נותן מים מצד זה.** פירש רשב"ם לאו דוקא על הטלית דהא קי"ל בפ' דם חטאת (זבחים לד:) דבגד שריתו זהו כיבוסו ולעיל בסוף פרק שמנה שרלים (דף קיא.) פירשתי: גרס

דברים שאין בני אדם עומדין עליהם אלא אם כן נכשלים בהן ישנן תחת ידיך קצין תהיה לנו [1]ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש וגו' אין ישא אלא לשון שבועה וכן הוא אומר [2]לא תשא את שם ה' לא אהיה חובש לא אהיה מחובשי עצמן בבית המדרש ובביתי אין לחם ואין שמלה שאין בידי לא (ב)מקרא ולא משנה ולא גמרא וממאי דילמא שאני התם דאי אמר להו גמירנא אמרו ליה אימא לן הוה ליה למימר גמר ושכח מאי לא אהיה חובש כלל לא קשיא כאן בדברי תורה כאן במשא ומתן: **מתני'** (ג)מצילין סל מלא ככרות אע"פ שיש בו מאה סעודות ועיגול של דבילה וחבית של יין ואומר לאחרים בואו והצילו לכם ואם היו פיקחין עושין עמו חשבון אחר השבת להיכן מצילין אותן [2]לחצר המעורבת בן בתירה אומר אף לשאינה מעורבת (ד)ולשם מוציא כל כלי תשמישו (ה)ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף ר' יוסי אומר י"ח כלים (ו)וחוזר ולובש ומוציא ואומר לאחרים בואו והצילו עמי: **גמ'** והא תנא ליה (ז)רישא ג' סעודות ותו לא אמר רב הונא לא קשיא כאן בבא להציל כאן בבא לקפל (ח)בא להציל מציל את כולן בא לקפל אינו מקפל אלא מזון ג' סעודות (ט)ר' אבא בר זבדא אמר רב אידי ואידי בבא לקפל ולא קשיא כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת בעי רב הונא בריה דרב יהושע פירש טליתו וקיפל והניח וקיפל והניח מאי כבא להציל דמי או כבא לקפל דמי (י) מדאמר רבא אטעיה רב שיזבי לרב חסדא ודרש ובלבד שלא יביא כלי שהוא מחזיק יותר מג' סעודות ש"מ (כ)בבא להציל דמי ושפיר דמי א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי טעותא אמר ליה דקתני (ל) ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף כלי אחר הוא דלא אבל בההוא מנא כמה דבעי מציל: ועיגול של דבילה כו': (מ)חשבון מאי עבידתיה מהפקירא קזכו אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן אמר רבא חסידי אגרא דשבתא שקלי אלא אמר רבא הכא בירא שמים עסקינן (נ) ולא ניחא ליה דליתהני מאחרים ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרח והכי קאמר ואם היו פיקחין דידעי דכה"ג לאו שכר שבת הוא עושין עמו חשבון לאחר השבת: ולהיכן מצילין כו': מ"ש הכא דקתני לכם ומ"ש הכא דקתני עמי אמרי גבי מזונות קתני לכם משום דלא קא חזו (נ) אלא מזון ג' סעודות אבל גבי לבושים קתני עמי משום דקחזיו ליה לכולי יומא: ת"ר לובש (ס) מוציא ופושט וחוזר ולובש ומוציא ופושט ואפילו כל היום כולו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים ואלו הם שמנה עשר כלים (ע)מקטורן (פ)אונקלי ופונדא קלבום של פשתן וחלוק (צ)ואפליות ומעפורת (ק)ושני ספרקין ושני מגעלים ושני אנפיאלות וב' פרגד וחגור שבמתניו וכובע שבראשו וסודר שבצוארו: **מתני'** ר' שמעון בן גמליאל אומר פורסין (ר)עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בהן את האור מפני שהוא מחרך (ש)ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנים בשביל שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאין מים לפי שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדליקה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב טלית שאחז בה האור מצד אחד נותנין עליה מים מצד אחר ואם כבתה כבתה מיתיבי (ת)טלית שאחז בה האור מצד אחד פושטה ומתכסה בה ואם כבתה כבתה וכן ספר תורה שאחז בו האור פושטו וקורא בו ואם כבה כבה הוא

בזכייה דהפקירא דידע דלא מרלונו הפקירו: ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרח. דלאו חסיד הוא (ו) ולמחול על שלו: **והכי קאמר כו'.** כלומר דהאי אם היו פקחין דתמני' לאו פקחין דדין קאמר ליטול את הראוי להם דאם כן יעבדו הכל הוה ליה למתני אלא לאו הכי קאמר הני ירקי שמים אם פקחין הן בהלכות שבת דידעי דכה"ג לאו שכר שבת הוא דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה נחית עושין עמו חשבון. והכי קאמר אדרב חסדא נמי קאי אלא לא שבקייה לרב חסדא לסיימיה למילתיה: (ו) **לחצר המעורבת.** ואפי' הכי טובא לא ליטול כדאמר לעיל (דף קח:) מתוך שבחנו לעיל: **מקטורן.** מנטי"ל: **אונקלי.** לבוש רחב כעין שריונים ונלבוש ערבי מחשיי"ם: **קלבום.** נגיי"ם: **חלוק.** קמיס"ם על בשרו: **ואפליון.** סדין להתעטף בו כולו: **מעפורת.** לעטף ראשו: **ושני ספרקין.** פייסול"ם: **אנפיליאות.** קלגנו"ם של למר: **פרגוד.** גיליי"ם ובלשון אשכנז קייסוו"ן: **חגור.** על חלוקו מבפנים: **וסודר שבצוארו.** ותליין ראשיו לפניו לקנח בו פיו ועיניו: **מתני' עור של גדי.** לח: **מפני שהוא מחרך.** מן האור ובלע"ז רטרייי"ט ואינו נשרף ומתוך כך הוא מגין על התיבה: **בין מלאים.** מים: **שאינן יכולין לקבל.** כח האור מפני שחדשים הם:

גמ'

למטה מטיבורו של אדם וקורין לו בלשון פרסי פשת, [נ"א: בלשון ישמעאל בישת] ונקשר בחשב אפודה, והיא אפוד האמורה בתורה, ויש בה כסים כסים כנגד הלב ותחת הידים. **קבנוס** של פשתן. חלוק התחתון שלובשין אותו ונקרא גלאלה. **חלוק,** הוא (המלובש) [המלבוש] העליון, וקורין לו (ורבנין) [זרבקאנה]. **שני ספרקים.** [ד"א: לחהיק] דמי ש"מ. והכי קא גמרין מדקאמר רבא דבטעותא דרש רב חסדא שלא יביא כלי מחזיק יתר מג' סעודות, שמינן מינה כי אפילו אם יביא כלי שמחזיק כל מה שהוא חפץ, ויקפל ויניח בו ויטלנו כולו בבת אחת שפיר דמי. א"ל רב נחמן בר יצחק מאי טעותא, פירוש מג"ל דטעותא היא, דילמא דווקא אמר רב שיזבי. אהדר ליה רבא לא ס"ד, מדקתני לעניין מי שנשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח התחתה, ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט, כלי אחר ויצרף. כלי אחר לא יביא, הא בכלי אחד כמה דבעי נהרי, וכן הלכה. **וכיון** שדרך בני אדם להזמין אורחים בשבת, **אומרים** לאחרים בואו והצילו לכם, **אבל** להציל הוא ואח"כ להזמין אסור. **ואם היו פקחין עושין עמו חשבון לאחר השבת.** אוקימנא בירא שמים דלא ניחא ליה לאיתהנויי מאחרינו ובחנם [נמי לא בעי ליה]. והכי פירושא דמתניתין,

ע"ן נערוך ערך ספרק.

נה א מיי' פכ"ג מהל' שבת הג' כב כג סמג לאוין סח טור שו"ע או"ח סימן שלב סעיף ו [וסימן שא סעיף מד]: **נו** ב מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף יח:

נז ג מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ז:

נח ד ה מיי' שם הלכה כה טור שו"ע שם סעיף מ:

נט ו ז מיי' שם הלכה כב כג טור שו"ע שם סעיף ו:

ס ח ט מיי' שם הלכה כד טור שו"ע שם סעיף ט:

סא י כ מיי' פרק יב שם הלכה ד ה סמג שם טוש"ע שם סעיף כב:

סב ל מיי' שם הלכה ו טור שו"ע שם סעיף כג כד:

תורה אור השלם

1 יָשָׁא בַיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר לֹא אֶהְיֶה חֹבֵשׁ וּבְבֵיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שִׂמְלָה לֹא תְשִׂימֻנִי קְצִין עָם: ישעיהו ג ז

2 לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: שמות כ ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' לקפל דמי תא שמע מדלאמר רבא: (ב) שם בירא שמים עסקינן דלא: (ג) שם תנו רבנן לובש ומוציא: (ד) שם רש"י ד"ה קטעייה וכו' ובלבד שלא יביא כלי: (ו) ד"ה ומתנס וכו' דלמחול:

גליון הש"ם

מתני' ולובש כל מה שיכול ללבוש. ע"ל דף סה ע"ב: **גמ'** מקטורן אונקלי ופונדא. עי' לעיל דף נט ע"ב תוס' ד"ה תני המייני: **שם** ושני ספרקין. מכר בממתני' פרק כ"ש משנה ב דלעיל: **מתני'** עור של גדי. עיין לעיל דף מט ע"א תוס' ד"ה עומדין:

רבינו חננאל

מצילין סל מלא ככרות אע"פ שיש בו ק' סעודות. [נ"אקאשינן אינו הא תני רישא מצילין מזון ג' סעודות ותו לא. ושני רב הונא לא קשיא רישא בבא לקפל, פי' כגון שמקבץ מתוך הבית ממקומות [הרבה] ונותן בכמה כלים, שאין לו להציל אלא מזון של ג' סעודות בלבד. סיפא [נ"א: סופה] במציל כולן בכלי אחד כמות שהוא. ואע"פ שאין זה הטעם כאשר פירשנו, כי רישא במקפל ונותן בכלים שנים ושלשה, וסיפא במציל סל אחד כמות שהוא, מפורש, היבנינהו מדבעי רב הונא בריה דר' יהושע פירש טליתו וקיפל והניח וקיפל והניח מהו, כבא להציל דמי או כבא לקפל דמי, דמגלי לן שאם קיפל בכלי אחד ונטלו וחזר וקיפל בכלי אחר ונטלו הוו לקפל, פשיטא שאינו מציל אלא מזון ג' סעודות. וכי קא מבעיא שקיפל והניח בתוך טליתו וחזר וקיפל והניח בתוך טליתו, מי אמרינן כיון שמקבל ומביא כמקפל דמי ואסור, או דילמא כיון שהוא מניחן בתוך טלית אחד אחד ונוטלן כאחד, כבא להציל דמי ושרי. ומיפרשא נמי הא בגמרא בסוף יציאות השבת, הנהו תרי תלמידי מר מציל בחד מנא ומר מציל בתרי מני, קמפלגי בפלוגתא דר' אבא בר בבא ורב הונא. הכין גמרא ומיגמר מינה דלקפל בתרי תלתא מני כדפרישנא לעילא, דאסיר לרב הונא ושרי לר' אבא בר זבדא. ומסתייע נמי מתלמוד א"י דאמרי על מצילין סל מלא ככרות, מכיון שכולו גוף אחד כמין שכולה שעודה אחת היא, והאי כמימרא דרב הונא. **ובא** ר' אבא בר זבדא ופירק פירוק אחר ואמר, רישא דמתניתין במציל לחצר אחרת, שאין לו להציל אלא מזון ג' סעודות בלבד בין בכלי אחד בין בשתים שלשה כלים. וסיפא במציל באותה חצר, שיש לו להציל אפילו ק' סעודות, בין בכלי אחד בין בכמה כלים. ולענין בעיא דרב הונא בריה דר' יהושע, פשיט מדאמר רבא הא מילתא אטעייה רב שיזבי ודרש, ובלבד שלא יביא כלי אחר מחזיק יותר מג' סעודות, ש"מ בבא להציל [נ"א: להחזיק] דמי ש"מ. והכי קא גמרין מדקאמר רבא דבטעותא דרש רב חסדא שלא יביא כלי מחזיק יתר מג' סעודות, שמינן מינה כי אפילו אם יביא כלי שמחזיק היא, דילמא דווקא אמר רב שיזבי. אהדר ליה רבא לא ס"ד, מדקתני לעניין מי שנשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח התחתה, ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט, כלי אחר ויצרף. כלי אחר לא יביא, הא בכלי אחד כמה דבעי נהרי, וכן הלכה. **וכיון** שדרך בני אדם להזמין אורחים בשבת, **אומרים** לאחרים בואו והצילו לכם, **אבל** להציל הוא ואח"כ להזמין אסור. **ואם היו פקחין עושין עמו חשבון לאחר השבת.** אוקימנא בירא שמים דלא ניחא ליה לאיתהנויי מאחרינו ובחנם [נמי לא בעי ליה]. והכי פירושא דמתניתין,

לעזי רש"י

מנטו"ל. גלימה.

שרינש"א [שרזינ"א]. לבוש רחב.

נביי"ש [גנבי"ש]. מקטורן מרופד.

קמיש"א. חולצה.

פיישלי"ש [פיישולי"א]. רצועה.

קלצנו"ש [קלצי"ש]. גרב, נעל קל.

גנילו"ש [ינוילי"ש].

בתי-ברכיים.

קניהוז"ן [קניהושי"ש].

מנכסי-ברכיים ("בלשון אשכנז").

דיטרי"ט. מתכורן (או מקורן).

מוסף רש"י

אלא אם כן נכשלים בהן. כשהתלמיד נכשל בשמועתו פעם ראשונה ושניה הוא עומן לב לעמוד על שמועתו (חגיגה יד.) אי: שיכשל בהן לזהות טעות וילמדוהו והוא עומן לב ומבין (גיטין מג.). **ולובש כל מה שיכול ללבוש.** דבני ר' מאיר, ואפילו עשרה תלוקים זה על זה (לעיל שם:). **ובלבד שלא יביא כלי אחר.** תמוך שהוא מחזיק על כלים הרבה ישפת ויביא (לעיל קיז:)

רבינו חננאל (המשך)

אם היו פקחין שיודעין דכי האי גוונא לאו שכר שבת הוא, הואיל והמפקירא קא זכו, ואינון האי דמהדרו ליה בבעא"ב כגון מתנה מדידהו הוא, עושין חשבון כשיעור שכרם ושקלי ליה, ושארא שבקי ליה לבעא"ב. [נ"אסוגיא דשמעתא החסיד גדול הוא מירא שמים. **ולשם מוציא כל כלי תשמישו.** לרבנן בחצר המעורבת, לבן בתירא אף לשאינה מעורבת. **ולובש כל מה שהוא יכול ללבוש ועוטף כל מה שהוא יכול להתעטף.** ואפילו יתר מי"ח כלים, וכן הלכה, וקא משמע לן שמותר להערים. **ירושלמי תני אין מערמין** ר' יוסי בר אבין אמר מערמין. ועל זה אמרינן בגמרא דפורפת על האבן ועל האגות כו', תיבעי למאן דאמר מערמין תיבעי למ"ד אין מערמין. **ואומר לאחרים בואו והצילו עמי,** שכן דרך בני אדם להשאיל כליו בשבת. פי' י"ח כלים דקאמר ר' יוסי, [מקטורין] כמו מעיל, ובלשון ישמעאל (כרכום) [ברנוס] שיש לו בית ראש ועושה בו הלובשו ריש (לו) [בן] הלולאות וקרסים (שהוא הווה) שמחברן, והוא) כמו מלבוש. אונקלי. בגד דקיק שנקרא [בלשון ישמעאל] מערקה, שלובש אדם על בשרו והולם כל גופו. וכן שנינו [מגילה כד] בענין תפילין של יד ציפחו זהב ונתנו על בית יד של אונקלי שלו, הרי זה דרך החיצונים. **פונדא.** גם היא מגעת עד